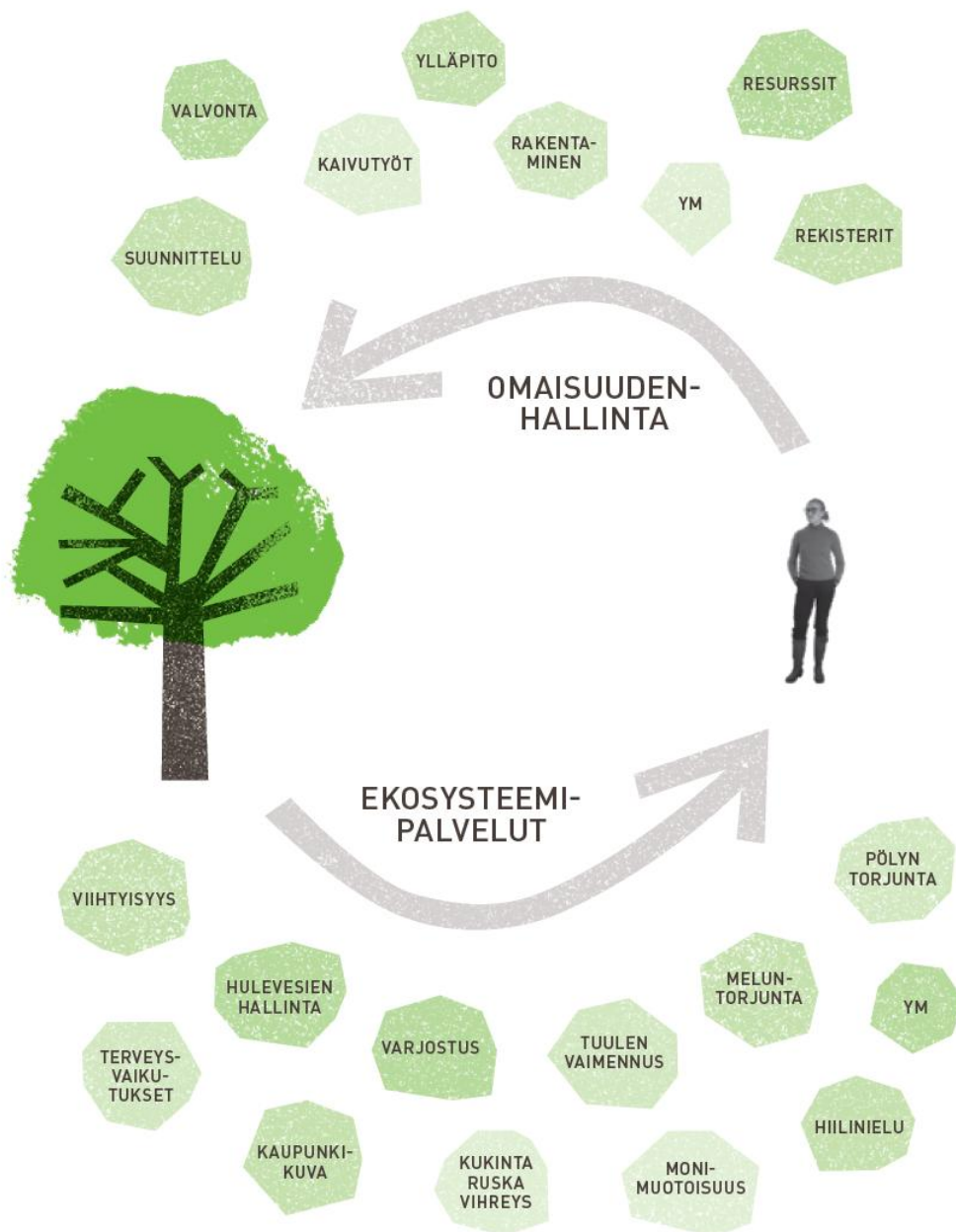

Kumppanina kaupunkipuut – uusi kaupunkipuulinjaus Helsinkiin

Minna Terho ja Satu Tegel / Helsingin kaupunki, rakennusvirasto

Ensimmäisenä Suomessa Helsingin kaupungin rakennusvirasto on laatinut istutettuja katu- ja puistopuita koskevan Kaupunkipuulinjauksen. Linjaus on asiakirja, jolla rakennusvirasto määrittelee ja julkistaa kaupunkipuita koskevat periaatteensa ja toimintatapansa, jotta ne ovat puiden parissa työskentelevien ja kaupunkilaisten tiedossa. Kaupunkipuulinjauksen päätavoitteena on Helsingin kaupunkipuiden arvojen ja hyvinvoinnin, sekä puiden tuottamien ekosysteemipalvelujen turvaaminen (Kuva 1).

Kuva 1. Kaupunkipuulinjauksen päätavoitteena on puiden omaisuudenhallinnan ohjaaminen, jotta niiden tuottamat ekosysteemipalvelut eli aineelliset ja aineettomat hyödyt turvataan.

Miksi kaupunkipuulinjausta tarvitaan

Kaupunkipuulinjauksen tekeminen on tullut ajankohtaiseksi monesta eri syystä. Puut ovat rakennetun kaupunkiympäristön elävä erityisomaisuus, jonka hallinta niin että sen arvo säilyy ja kasvaa, edellyttää pitkäjänteistä ja tavoitteellista toimintaa. Kaupunkipuun elinkaari on olosuhteista riippuen 50 – 150 vuotta. Tänä aikana puun hyvinvointiin vaikuttavat lukuisat eri tekijät. Osa niistä on ihmisestä riippumattomia, kuten ilmasto, sää, kasvitaudit ja tuholaiset. Ihmisellä on kuitenkin keskeinen rooli kaupunkipuuden kasvuympäristön rakentamisessa, puun hyvinvoinnin edellytysten turvaamisessa ja puihin kohdistuvien hoitotoimenpiteiden järjestämisessä. Pitkän elinkaarensa aikana puun hyvinvoinnista vastaavat lukuisat eri toimijat, joko suoraan tai välillisesti. Kaupunkipuulinjausta tarvitaan selkiinnyttämään puihin liittyvän toiminnan pelisääntöjä ja korostamaan yhteistyön tärkeyttä.

Helsingin katupuurivien laaja inventointi vuosina 2010–2011 toi esille tarpeen suunnitella ja ennakoita Helsingin katupuurivien ja kujanteiden hoitoa ja uudistamista nykyistä paremmin. Helsingissä on viime vuosina tullut ajankohtaiseksi uudistaa joitakin kaupunkikuvallisesti tärkeitä ja asukkaille merkityksellisiä puukujanteita. Uudistaminen on aiheuttanut runsaasti palautetta rakennusvirastoon, ja nämä hankkeet ovat olleet aikaa vieviä ja työläitä. Kaupunkipuulinjaus on tehty ennakoivasti, jotta Helsingin vanhimpien kujanteiden uudistaminen saadaan asianmukaisesti alulle ja kaupunkikuvan korkea taso säilytettyä myös tuleville sukupolville.

Helsingin arvokas puuomaisuus

Helsingissä on kaupunkipuita, eli istutettuja katu- ja puistopuita, enemmän kuin missään muussa Suomen kaupungeissa. Rakennusviraston hallinnassa on arviolta 30 000 kpl katupuuta ja 200 000 kpl puistopuuta. Tämän puuomaisuuden arvo on satoja miljoonia euroja.

Puulajivalikoima on suuri, etenkin puistoissa. Yhteensä Helsingissä on eri lajeja ja lajikkeita pitkälti yli 200. Yleisimpiä kaupunkipuita ovat lehmukset, koivut, ja vaahtera, joka on myös kaupungin nimikkopuu. Helsingin lehmuslajisto on hyvin monipuolinen, ja koristeomenapuiden käytössä Helsinki on ollut edelläkävijä. Lajiston monipuolisuuteen ovat merkittävän osansa tuoneet myös Helsingin tunnetut kaupunginpuutarhurit Svante Olsson (1889–1924), Johan Aranko (1924–1941), Bengt Schalin (1946–1957) ja Pekka Jyränkö (1975–1996). Istutetussa lajistossa näkyvät myös Suomen historian eri vaiheet. Esimerkiksi laaja, yli 30 lajia ja lajiketta kattava poppelivalikoima on pääosin peräisin Venäjän vallan ajalta (1809–1917).

Turun ohella, Helsingillä on suhteellisen pitkä puisto- ja puutarhahistoria. Kaupunkipuuden lukumäärä alkoi kasvaa 1800-luvulta alkaen. Klassismin aikakaudella 1900-luvun alkuun saakka puilla ja puistoilla oli keskeinen asema Helsingin kaavoituksessa, kun taas 1930-luvun funktionalismi vaikutti puuistutusten vähenemiseen. Helsingin hienoimmat puistokadut ovat seurausta 1900-luvun alun suurkaupunki- ja puukaupunki-ideologiasta. Sodan jälkeisen jälleenrakennuskauden ja 1960–1970 lukujen lähiörakentamisen jälkeen kaupunkiympäristön viihtyisyyteen alettiin taas kiinnittää enemmän huomiota. Puuistutusten merkitys kasvoi edelleen 1980–1990- lukujen kaupunkisuunnittelussa. 2000-luvulle tultaessa tiiviin kaupunkirakenteen vaatimukset ovat vähentäneet rakennettujen viheralueiden pinta-aloja. Tämä on lisännyt katupuistutusten merkitystä Helsingissä.

Kaupunkipuut ovat osa elävää luontoa rakennetussa ympäristössä, missä ne tuottavat monia ihmiselle tärkeitä ekosysteemipalveluja. Näillä tarkoitetaan luonnon ilmaiseksi tarjoamia aineettomia ja aineellisia palveluja kuten esimerkiksi meluntorjunta ja hulevesien hallinta. Kaupunkipuut ovat myös osa luonnon monimuotoisuutta. Puistot ja puurivit muodostavat ekologisia käytäviä ja toimivat osana kaupungin viherverkostoa. Ne tarjoavat elinympäristön ja ravintoa monille muille eliöille kuten linnuille, hyönteisille ja sienille.

Kaupunkipuulinjauksen kahdeksan teemaa

Kaupunkipuulinjaus koostuu kahdeksasta päätavoitetta toteuttavasta osalinjauksesta, joiden teemoina ovat 1) tietämys ja arvostus, 2) kulttuurihistoria ja kaupunkikuva, 3) monimuotoisuus, 4) puulajivalikoima, 5) suunnittelu, rakentaminen ja luvat, 6) puiden ylläpito, 7) puurivit ja kujanteet ja 8) omaisuudenhallinta. Jokaiselle osalinjauksella on tavoitteet ja toimintatavat, jotka kaikki tähtäävät Helsingin kaupunkipuiden arvojen ja hyvinvoinnin turvaamiseen.

Kahdeksan teemaa nousivat esiin kaupunkipuulinjausta edeltäneessä laajassa taustatyössä, jonka käynnisti rakennusviraston henkilökunnalle järjestetty läheteseminaari ryhmätöineen. Lisäksi linjaustyön aikana käytiin läpi suuri määrä kirjallista aineistoa ja haastateltiin eri virastojen asiantuntijoita. Laaja tausta-aineisto on koottu erilliseksi julkaisuksi (Taustaselvitys ja nykytilan kuvaus).

Kenelle kaupunkipuulinjaus on tarkoitettu

Kaupunkipuulinjaus on tehty ensisijaisesti Helsingin kaupungin rakennusviraston henkilöstölle ja päätöksentekijöille, mutta linjauksessa esitetyt toimintatavat soveltuvat laajemminkin hyödynnettäviksi, sillä linjaus korostaa yhteistyön ja yhteisten tavoitteiden välttämättömyyttä kaupunkipuiden hyvinvoinnin turvaamisessa. Kaupunkipuulinjaus pohjautuuakin luottamukseen siitä, että pohjimmiltaan kaikki haluavat elinvoimaisia ja terveitä kaupunkipuita. Me tarvitsemme kaupunkipuita ja kaupunkipuut tarvitsevat meitä!

Kaupunkipuulinjauksen materiaalit:

Kaupunkipuulinjaus (suomi, ruotsi, englanti):

http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/kaupunkipuu/kaupunkipuulinjaus_a4_su_web.pdf

http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/kaupunkipuu/kaupunkipuulinjaus_a4_ru_web.pdf

http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/kaupunkipuu/kaupunkipuulinjaus_a4_eng_web.pdf

Taustaselvitys ja nykytilan kuvaus:

http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/kaupunkipuu/taustaselvitys_web_osa1.pdf

http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/kaupunkipuu/taustaselvitys_web_osa2.pdf

http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/kaupunkipuu/taustaselvitys_web_osa3.pdf

http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/kaupunkipuu/taustaselvitys_web_osa4.pdf

Animaatio:

<http://www.vihreatsylit.fi/?p=7001>